

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Харківський обласний осередок
Всеукраїнської громадської організації
«Асоціація цивілістів України»

ПРОБЛЕМИ

ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Тези доповідей учасників
науково-практичної конференції,
присвяченої 95-й річниці від дня народження
Олександра Анатолійовича Пушкіна

22 травня 2020 р.

Харків
ХНУВС
2020

УДК 346 + 347
ББК 67.404(4 УКР)+67.410(4 УКР)
П 78

Друкується згідно з рішенням організаційного комітету відповідно до доручення Харківського національного університету внутрішніх справ від 02.02.2020 р., протокол № 21

П 78   **Проблеми** цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Харків, 22 травня 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Панов; ХНУВС, 2020. 385 с.
ISBN

У збірнику розміщено тези наукових доповідей та повідомлень, у яких розглядаються актуальні проблеми цивільного, сімейного та цивільного процесуального права.

УДК 346 + 347
ББК 67.404(4 УКР)+67.410(4 УКР)

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ у розділі «Видавнича діяльність».

Матеріали науково-практичних конференцій, семінарів тощо), а також у депозитарії ХНУВС.

ISBN

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2020

Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф.,

16. Рабінович С.П. Природно-правові підходи в юридичному регулюванні : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 576 с.

17. Кузнецова Н. С. Цивільний кодекс України: визнані здобутки кодифікації / Н. С. Кузнецова, А. С. Довгерт. *Право України*. 2014. № 2. С. 15-29.

УДК 340.1

Ольга Євгенівна АВРАМОВА,

доцент кафедри цивільного прав та процесу ХНУВС,

кандидат юридичних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1941-9894>

РЕКОДИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА COVID-19

Рекодифікація цивільного законодавства стало новим напрямом наукових досліджень, з метою оновлення приватно-правового регулювання. Одна з головних її тез стосується скасування Господарського кодексу [1, с. 32]. Підтримуючи процес рекодифікації, варто зазначити, що звужувати його до скасування одного кодексу та оновлення окремих норм, мабуть вже недоречно. Така позиція обумовлена новими викликами, що постали перед юридичною наукою у зв'язку з пандемією COVID-19. Цей вірус виявив, як багато політичних, економічних проблем, так і існуючі проблеми, які тліли, але не були повноцінно помічені та оцінені на поверхні правової матерії. Вже по новому слід розкривати правовідносини між людиною та державою, надати дещо інше тлумачення вже відомих прав людини, виявити нові. Для цього можливо використати заплановану процес рекодифікації цивільного законодавства, який доречно втілювати на різних, взаємопов'язаних рівнях.

Перший рівень рекодифікації – це рівень конституційних змін. Права людини проголошені у Основному Законі України, є базою для їх розширення, уточнення на рівні цивільного законодавства. Обмеження прав людини щодо пересування внаслідок введення карантину для подолання поширення COVID-19, стало біфуркаційною точкою щодо перегляду змісту прав людини, їх обмежень. Треба звернути увагу на наступні конституційна права: 1) право на недоторканність житла (ст. 30

Конституції України) у більшості випадків застосовується для охорони приватного життя людини, а житло є лише засобом для реалізації цього права, тому мабуть доречно це право розглядати як право на недоторканність приватного життя людини, та визначати це право і у цивільному законодавстві з більш детальною регламентацією охорони приватного життя;

2) свобода пересування, вільний вибір місця проживання (ст. 33 Конституції України) також вимагає внесення змін щодо права держави до обмеження цього права. при цьому баланс інтересів особи та держави щодо пересування особи, її місця знаходження потребує дослідження та регулювання саме на рівні цивільного законодавства;

3) право на власність (ст. 41 Конституції України) після фактів націоналізації, реприватизації потребує уточнення, щоб не стати фікцією; крім того, варто враховувати, що для відновлення економіки країни, після подолання пандемії COVID-19, окремі держави пропонують проведення націоналізації, зокрема медичних установ;

4) право на житло (ст. 47 Конституції України) потребує уточнення та розширення, зокрема право на житло повинно вже розглядатися як право на безпечне та доступне житло, перш за все на рівні цивільного законодавства. Пандемія COVID-19 сформулювала низьку проблем і щодо права на безпечне житло, зокрема відсутність санітарних вимог при будівництві житла, що було виявлено у деяких європейських країнах, США, що призвело до скупченого проживання, вільного проникнення вірусу через вентиляційні системи стало одним із чинників поширення хвороби; тому, сьогодні право на жило потребує оновлення новим змістом;

5) право на достатній життєвий рівень (ст. 48 Конституції України) потребує розширення із включенням елементу безпеки при поширенні особливо вразливих хворіб;

6) право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 Конституції України) вкрай потребує переосмислення, світовий досвід із боротьбою з COVID-19, виявив вагому роль публічної медицині, її первинність перед приватною медициною, яка «шукає гроші», тоді як публічна медицина має напрямок на збереження громадського здоров'я, держави як спільноти людей, тому це потребує окремого вагомого дослідження та врегулювання на рівні і цивільного законодавства;

7) право дитини на рівність у своїх правах незалежно від походження, а також від народження її у шлюбі чи поза ним (ст. 52 Конституції України), на жаль COVID-19 особливо означив проблему дітей, позбавлені батьківського піклування, у період епідемії ці діти опинились у найбільш уразливому стані. Їх право на безпеку від епідемії не закріплено та не визначено. У цьому напрямку слід звернути увагу, і на те, що жінки мають вільне право відмовитися від дитини ще у пологовому будинку, зокрема від дітей із хворобами, чи справедливе це право жінки по відношенню до дитини? Мабуть ні, це право жінки на вільне життя було закладено радянською владою, що пропонувала віддавати дітей до інтернатів для виховання державою, на сьогодні роль держави у цих відносинах змінилась, це треба вже враховувати. Інша справа що підтримка сімей з дітьми, з обмеженими можливостями, потребує соціального забезпечення на рівні народних депутатів, суддів. Тому права, обов'язки батьків та дітей доречно розглянути під новим кутом.

Другий рівень рекодифікації – це рівень засад цивільного законодавства. Ці засади активно обговорювались на різних наукових заходах, зокрема справедливості, добросовісності, розумності. Сьогодні, мабуть, можливо додати ще одну засаду – доступності. На сьогодні, розпорошене прийняття нормативних актів, обмеження осіб до самостійного захисту свої прав, інші політичні, соціально-економічні чинники призвели до виникнення прірви між державою та людиною/суспільством. В ідеалі заповнити цей простір повинно право, яке завжди виступало ланкою, що зв'яже державу і людину/суспільство. Тому відштовхування людини з правового поля шляхом ускладнення юридичної техніки, мови закону, не доступності до правосуддя, може мати негативні наслідки. Зокрема замість права будуть формуватися «закони» громадянського суспільства, про яке мріяли теоретики на початку дев'яностих років ХХ століття, але це утворення не має не має правових меж функціонування, воно існує поза державою, незважаючи на спроби останньої контролювати цей процес. У такому разі буде виникати паралельно функціонування держави (суспільство де-юре) та громадянського суспільства (суспільство де-факто). Для подолання цього, вкрай необхідно закріпити та розкрити таку засаду цивільного законодавства як доступність.

Третій рівень рекодифікації – це структурно поглинання оновленого кодексу інших кодифікованих та інших нормативних актів. Щодо шляхів цього процесу доречно запропонувати широкий шлях прийняття Приватного кодексу (уложення), який може охопити Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Житловий кодекс, Сімейний кодекс, аграрне, інформаційне законодавство.

Четвертий рівень рекодифікації – це оновлення викладання юридичних дисциплін, зокрема обов'язково на першому курсі викладати дисципліну «Приватне право», а вже потім вивчати цивільне, сімейне, господарське, житлове право ін.

Узагальнюючи наведене, слід підкреслити, що викладене є лише окремою суб'єктивною думкою. При цьому напрям рекодифікації цивільного законодавства потребує подальшого удосконалення та дослідження.

Список бібліографічних посилань:

1. Кот О.О. Доля господарського кодексу в контексті рекодифікації цивільного законодавства. *Матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 98-й річниці з дня народження д.ю.н., проф. члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова.* 28 лютого 2020 р. Харків: «Право». С. 31-35.

УДК 347.95:342.565.2

Оксана Григорівна БОРТНІК

доцент кафедри цивільно-позовних дисциплін факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доцент, кандидат юридичних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7816-0387>

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНИХ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У рамках захисту права на справедливий суд у цивільній справі на національному рівні держави повинні забезпечити наявність ефективних національних засобів правового захисту, що дозволяють кожному, чий права та свободи, викладені в Конвенції про права людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) (ст. 13), порушені, отримати відповідну компенсацію та/або